

Organisasjon for forvaltningslag i
vassdrag med laks og sjøørret

Havbruksutvalget
Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

deres ref:

vår ref: 33-2023

Oslo 26.05.2023

Innspill til havbruksutvalget – Akvakulturdriftsforskriften

Norske Lakseelver (NL) og Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF) takker for muligheten til å gi innspill til Havbruksutvalgets arbeid med en helhetlig gjennomgang av tillatelsessystemet i havbruksnæringen.

I flere år har Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) vurdert rømt oppdrettslaks og innkryssing av gener i de ville laksebestandene som en av de to største menneskeskaptene truslene mot villaksen. Avkom fra kryssinger mellom rømt oppdrettslaks og villaks klarer seg dårligere i naturen, og den genetiske påvirkningen reduserer villaksbestandene. Hvis den genetiske påvirkningen skal opphøre og reverseres må det bli en slutt på all rømming. Hva må til? Rømming har i praksis ingen økonomisk betydning for oppdrettsindustrien. Dette er en sterk påstand, men tallenes tale er klare. Ifølge Veterinærinstituttets fiskehelse rapport¹ fordelte det totale tapet av sjøsatt laks og regnbueørret (60,3 mill. fisk) seg slik i 2020:

86,5 prosent dødfisk
5,8 prosent utkast
7,7 prosent «annet»
0,01 prosent rømt laks

Fordelingen mellom de fire tapsekategoriene er stort sett den samme fra år til år. Det betyr at rømming utgjør kun 1 % av svinn, det vil si et neglisjerbart tap sammenlignet med annet svinn. For villaksbestandene er imidlertid den ene promillen oppdrettslaks som rømmer svært alvorlig.

NL og NJFF ser et behov for et strengere regelverk for akvakulturdrift på dette området, og har noen innspill til forbedringer som vi ber om at Havbruksutvalget tar med i sitt arbeid med en helhetlig gjennomgang av tillatelsessystemet i havbruksnæringen.

Fra MTB til MTU

NL og NJFF ser flere fordeler med å endre tillatelsene i akvakultur fra MTB til MTU (maksimalt tillatt utsett). Dette vil gi kraftige incentiver til å ivareta fisken i hvert utsett på en bedre måte enn det som er tilfellet med dagens MTB-system. Oppdrett av dyr til matproduksjon bør foregå med sikker og god individkontroll. Innenfor akvakultur omtales og måles produksjonen av fisk som biomasse, ofte med tonn som benevnelse. Dette er med på å skape en distanse til enkeltindivider. Økonomi nevnes ofte

¹ Sommerset I (redaktør) mfl. (2021) Fiskehelse rapporten 2020, utgitt av Veterinærinstituttet 2021.

før helse og velferd. Ved større dyretragedier der millioner av fisk dør, kan man les overskrifter som « [Har ikke sett lignende på flere tiår: – Fisk til en verdi av 2,4 milliarder er gått tapt](#) » Fisk som dør, kan erstattes med nye, så lenge man holder seg innenfor maksimalt tildelt biomasse (MTB).

Med MTU vil lønnsomheten i produksjonen vil blir mer avhengig av antall fisk som overlever fra utsett til slakt, og dette vil sikre enkeltindividene en bedre beskyttelse. MTU vil gi enkeltfiskene betydelig større verdi enn hvis de inngår i et tonnasje-regnskap. MTU vil også trolig bidra til å redusere usikkerheten for hvor mange individer som befinner seg i merdene til enhver tid. Med dagens MTB-system er det stor variasjon i nøyaktighet ved telling av fisk i forbindelse med flytting, behandling, dødelighet, osv. Ved slaktetidspunktet er det ikke uvanlig at oppdrettselskapene har flere fisk igjen i merdene enn beregnet/forventet. Når det rømmer fisk fra merdene, er det ofte umulig å fastsette rømningstallet. Da blir gjenfangsttallet det beste man har, og dette føres opp i statistikken. Den store usikkerheten, ofte en unøyaktighet på flere tusen fisk, er hovedårsaken til at Fiskeridirektoratets rømningsstatistikk må tas med en stor klype salt. Direktoratet sier selv av statistikken er usikker og at den må brukes med varsomhet. NL og NJFF synes det er veldig unødvendig at man har det på denne måten i 2023 innenfor en moderne industri som akvakultur. MTU vil bidra til å løse denne situasjonen.

Krav til nøyaktighet for antall fisk i merdene - til enhver tid

I mars 2021 hadde Fiskeridirektoratet et forslag til endringer i akvakulturregelverket på høring. I denne høringen ble det spurt spesielt etter innspill til hvordan sikre høyere pålitelighet og nøyaktighet for antall fisk som til enhver tid er i produksjonsenheten. NL og NJFF leverte følgende forslag:

Strengere og hyppigere kontroll ved utsett i sjø

Et nøyaktig tall på fisk som til enhver tid er i produksjonsenheten er helt avhengig av et pålitelig og nøyaktig antall som settes ut i merd. I mange tilfeller kommer som nevnt oppdretter i pluss når det telles opp fisk etter rømningshendelser. Dette er kun mulig hvis det ble satt ut flere fisk enn det som er protokollført ved utsett, eller hvis tellenøyaktigheten er dårlig. Alle produksjonsenheter har tap i større eller mindre omfang. Ved opptelling av fisk etter en viss tid i produksjonsenheten, skal derfor antall fisk ALLTD være lavere enn ved utsett, forutsatt at det ikke fylles på underveis. Vi registrerer at oppdrettere ofte skylder på telleusikkerhet som årsak til plussregnskapet etter rømming. Dødelighetstall fra Veterinærinstituttets fiskehelse rapport viser en gjennomsnittlig dødelighetsrate på 16,1 % i 2022. Vanligvis er dødeligheten størst de første ukene i sjø. Med en forventet telleusikkerhet på ca 2 % (nevnt som realistisk usikkerhet) skal det ikke være mulig å komme i pluss når fisken har stått flere måneder i sjø. Det er derfor naturlig å peke på upålitelige tall ved utsett som en viktig årsak til usikkerheten rundt antall fisk i merden til enhver tid. NL og NJFF foreslår derfor at Havbruksutvalget vurderer om strengere kontroll og rapporteringsordninger ved utsett av fisk i sjø kan være et tiltak for å bedre nøyaktighet for antall fisk i merdene.

Individmerking av oppdrettsfisk

Individmerking av oppdrettsfisken er et tiltak som vil gi sikker gjenkjenning av rømt oppdrettslaks og helt nøyaktige tall på fisk ved utsett og gjennom produksjonstiden i sjø. I tillegg vil individmerking gjøre det enkelt å spore rømt fisk tilbake til rett eier ved rømningshendelser som ikke meldes inn. Ikke-meldte rømminger vil dermed bli oppklart i mange flere tilfeller enn i dag, og sikre at forurenser betaler. Med individmerking kan OURO-ordningen (Oppdrettsnæringens sammenslutning for utfisking av rømt oppdrettsfisk) avvikles. Det kan også Fiskeridirektoratets kostbare sporingssystem med genetiske analyser. Allerede i 2012 uttalte Sintef at merking av fisk vil kunne gi eksakte tall i produksjonsenheter, og at dette er «fremtiden». Den gangen manglet teknologien som er rimelig, lite i størrelse og med ubetydelig innvirkning på dyrevelferd. Vi vil hevde at denne teknologien finnes i dag. Akvakulturloven § 10 annet ledd sier at:

“Departementet kan i enkeltvedtak eller forskrift gi nærmere bestemmelser for å sikre miljømessig forsvarlig akvakultur, herunder stille krav til forebyggende tiltak, krav om merking av akvatiske organismer osv.”

Terskelen bør etter vårt syn derfor være lav for at et nytt og forbedret tillatelsessystem for akvakultur inneholder et pålegg om individmerking av oppdrettsfisk. Det er også verdt å merke seg at Fiskeridirektoratet i 2022 fikk i oppdrag fra Nærings- og Fiskeridepartementet å utarbeide en forskriftsfestet sporingsløsning som skal gjelde for alle oppdrettsselskaper. Et slikt system har vært snakket om i mer enn 10 år, og det vil bli enkelt å innføre hvis oppdrettslaksen er individmerket. NL og NJFF har flere ganger mot slutten av 2022 og i 2023 kontaktet Fiskeridirektoratet angående sporingsløsningen.

Sanksjonsmulighet mot innehavere som kommer i pluss ved opptelling etter rømmingshendelser
Havbruksutvalget bør vurdere et regelverk med sanksjonsmuligheter for innehavere som kommer i pluss ved opptelling av fisk i produksjonsenheten etter en rømming. Dette skal ikke være praktisk mulig, jamfør kommentar over om tellenøyaktighet og gjennomsnittlig stort tap i produksjonsenhetene. Sanksjoner mot ulogisk rapportering vil bidra til at nøyaktigheten for antall fisk i merdene skjerpes. Det er nemlig relativt utbredt med plussregnskap som unnskyldning for å ikke melde inn faktiske rømmingstall, og det er derfor behov for tiltak som får en slutt på denne praksisen.

Tall fra vaksinerer

All settefisk vaksineres før den settes i sjø. Antall vaksinedoser er et konkret mål på hvor mange settefisk som er vaksinert, og vaksinetallet bør utnyttes for å holde kontroll med antall fisk som settes i hver produksjonsenhet. Et forslag er derfor offentliggjøring av vaksinasjonstall.

Krav om bruk av best tilgjengelig teknologi for telling

Lavere feilmargen ved telling er ifølge høringsbrevet til Fiskeridirektoratet fra 2021 fullt mulig med bruk av teknologi som finnes på markedet. Akvakulturregelverket bør derfor inneholde en forskrift som sier at til enhver tid best tilgjengelig utstyr skal benyttes til telling av fisk ved utsett, under produksjon, ved rømming og ved slakting. Vi er f.eks. kjent med at kvaliteten på telleutstyret varierer mellom brønnbåter. Det bør være et krav til en stor og moderne industri at det beste utstyret er installert overalt der fisk telles.

Pliktig rapportering av antall fisk i produksjonsenheten på rømmingstidspunktet

I høringsbrevet fra 2021 viser Fiskeridirektoratet til følgende eksempel

“Uregistrert svinn reduserer rømmingstallet – gjenfangsten er på under 100 fisk og opptelling viser manko på nær 16 000 fisk i merden, selskapet mener mankoen på fisk i merden er for høyt da uregistrert svinn ikke er tatt hensyn til og anslår at antall rømte fisk maksimalt er ca. 2 300 fisk”.

Dette sitatet illustrerer et behov for regelverksendring og pålegg om å melde inn antall fisk i produksjonsenheten på rømmingstidspunktet, ikke som i dag på slaktetidspunktet.

Med vennlig hilsen

Torfinn Evensen
Generalsekretær
Norske Lakseelver

Siri Parmann
Fagsjef
Norges Jeger og Fiskerforbund